

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXXII-й РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 11-12/ ЧЕРВЕНЬ 2021 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

У номері:

- Місяць червень – літа красного початок
- 150-річчя з дня народження В. Стефаника
- Зішестя святого духа на апостолів
- День української вишиванки
- Зустріч голови СУР, депутата Миколи-М. Петрецького у МОД
- Учитель. Слово відоме з дитинства
- «Декламування української поезії»
- Свято «Міра у гуцулів»
- Природні передумови заселення українських населених пунктів повіту Марамуреш
- «80 років від дня народження письменника Василя Клима»
- Во ім'я правди і любові
- Вишиванки в повіті Сату-Маре
- У селі Михайлени відсвяткували Шевченка
- Передумови заселення українських сіл у Марамуреші
- Дні української культури в Ясах

Максим РИЛЬСЬКИЙ

КОЛИ ДЗВЕНЯТЬ ЧЕРЕШНІ

Коли дзвенять черешні
В медовому цвіту,
Узори нетутешні
Із цвіту я плету.

І щось бадьоре сниться –
А може, то ява, –
Немов лице в криниці
Чудовно ожива.

Земля тремтить у млості
І ронить пелюстки,
І невідомі гості
Злітаються в садки.

І думка стала словом,
І в поглядах – пісні,
Коли в цвіту медовім
Черешні запашні.

Квітень, 1926 р.

Місяць червень – літа красного початок

У народі червень називають кресником, крес – живлящий вогонь, який давало людям сонце. Ще одна версія припускає, що червень походить від слова «червець». Назва місяця червень походить від цвітіння квітів, від достигання червоних полуниць та черешень.

Місяць червень щедро обдаровує всіх першими ягодами, ранніми овочами. В українській мові цій назві відповідає слово юність, що характеризує молодість. Червень вважається початком врожаю, бджолярем, місяцем різноцвітом і сінокосцем. Усі ці назви червня підкреслюють природні явища, ознакою яких є буяння молодості людини.

На цей місяць припадає день літнього сонцестояння, коли найдовший день протистоїть найкоротшій ночі і сонце повертає на зиму.

День літнього сонцестояння – це найдовший день та найкоротша ніч року, коли «Зоря зорі руку подає». Цей момент вважається початком літа, що відбувається в Сонячній системі.

Сонцестояння відбувається 21 червня, коли з астрономічної точки зору починається літо.

Це найдовший день року, в цей день ми більше радіємо сонцю.

Значення сонцестояння походить від латинських терменів sol і sistere, що перекладається як «парад сонця».

Після моменту сонцестояння тривалість дня, сонця починає спадати, а ніч починає зростати, тобто шість місяців до 21 грудня, момент сонцестояння зимового. У день літнього сонцестояння наша планета, обертаючись навколо осі, здійснює рух навколо сонця. Обертання – це обертання, яке планета здійснює на осі і являє собою рух землі навколо сонця.

Літнє сонцестояння відбувається, коли сонце приймає максимальне відхилення відносно землі перпендикулярно над тропіками Козерога (південну півкулю) або тропіків Рака (північну півкулю). Найдовші дні та найкоротші ночі тільки у місяці червні, тому це найяскравіше і найдовше світло сонця.

Велике свято, яке зараз наближається у місяці червні, є Вознесіння Господнє, яке святкується у 40 днів від Великодня.

Зелені свята – це теж особлива ознака місяця. У місяці червні припадає християнське свято Трійця. Це свято відзначається у 50 днів після Великодня.

Наші прадіди пов'язують це свято з буйністю природи. Хочай Зелені Свята пов'язані з теплою погодою, у народі кажуть: «До Святого Духа не скидай кожуха».

Саме в цей час з'являються комахи. Про червень витворено багато віршів, загадок, оповідань.

Широко застосовують у цей місяць приказки і прислів'я. Червнем місяцем закінчується перше півріччя й найулюбленішим місяцем у році.

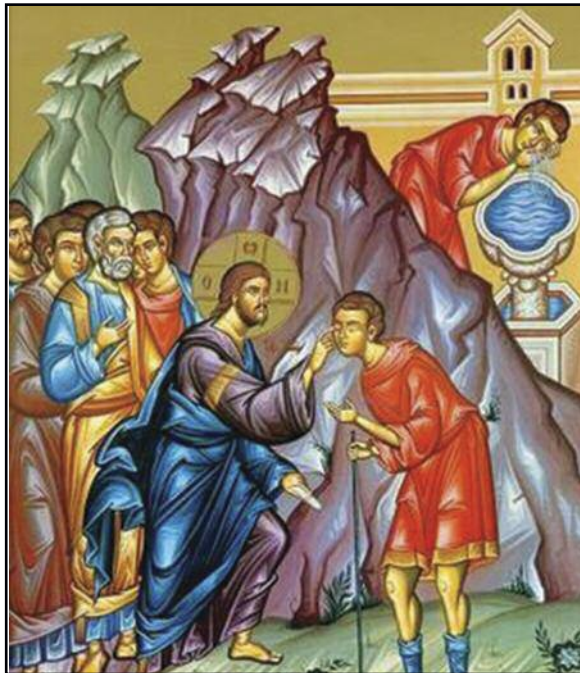
проф. Микола ДУТКА

СЛІПОТА ТІЛЕСНА І ДУШЕВНА

«Учителю, хто згрішив: він сам, чи батьки його, що сліпим він родився? Ісус відповів: Не згрішив ані він, ні батьки його, а щоб діла Божі з'явилися на ньому» (Ін. 9, 2-3). Оздоровління сліпого є одне відмінне чудо Спасителя, маючи, як мету, так, як Він Сам каже, явління Божої сили. Оздоровління, яке Він тепер робить, не можуть заперечувати ті, які не вірували в Нього, тому що той чоловік народився сліпим. Навіть здійснення цього чуда: «очі сліпого замастив грязивом», – доказує, що Він не тільки чоловік, не тільки пророк (як многі думали), але Сам Господь, тому що дає сліпому те, що йому бракувало від самого народження, те, що він ніколи не мав вид, щоб доказати, що Він дійсне Слово, через яке все було сотворено.

Дивлячися тільки на чудеса Спасителя, не розуміючи значність Його проповідкування, можемо часто робити собі одну фальшиву віру. Дуже часто віруємо тільки тоді, коли в нашому житті не є хвороб, небезпек, спокус, тому що думаємо, що Бог нас зберігає від всього цього тому, що віруємо в Нього, тому, що стараємося жити за Його заповідями. І так хвороба стає для многих знак гріховності, знаком Божого покарання за особисті гріхи.

І може, не випадково Спаситель вибрав цього сліпого, щоб у ньому показати діла Божі, може, не випадково не вибирає Він іншу хворобу. Це є оздоровління, яке має велику символічну науку, чудо, через яке Спаситель не хоче оздоровити тільки тілесне осліплення, але й духовне, щоб просвітити і відкрити наше розуміння: «На суд Я прийшов у цей світ, щоб бачили темні, а видючі, щоб стали незрячі» (Ін. 9, 39).

Вибираючи того чоловіка, що народився сліпим тільки тому, щоб оздоровити його, Господь нас провокує роздумувати над Його справедливістю. Тому що зараз всі, чи знаємо, чи ні, думаємо, що це рішення Його (щоб той народився сліпим) є несправедливе, що принесло тільки кару тому чоловікові. Думаємо, що тільки осліплення від самого народження перетворило його життя, забуваючи, може, що і зустріч із Спасителем також перетворила його життя.

Це чудо не є знаком тільки перед Апостолами, але й перед нами, але й провокація зростати від питання: «Де є правда Божя?» до слів «Господь дав, – і Господь узяв... Нехай буде благословенне Господнє Ім'я» (Йов 1,21). Господь нас провокує роздумувати над Його присутністю в нашому житті, може, тому Він і каже перед цього чуда:

«Перш, ніж був Авраам, - Я є» (Ін. 8, 58).

Один спів вечірні неділі оздоровління сліпого підтверджує цю ідею: «Ти, Христе Боже, духовне Сонце правди, Своїм пречистим дотиком подвійно просвітив того, що від народження був позбавлений світла; опромінивши ж і наші душевні очі, покажи нас дітьми дня, щоб ми з вірою кликали до Тебе: Велике і несказане Твоє до нас милосердя, Чоловіколюбче, слава Тобі!».

Це чудо запрошує нас роздумувати не тільки над тим, що ми живемо, як над тим, що ми є без Господа, які за здорові і цілі та задоволені ми тоді, коли відходимо від Нього: «Чи ж і ми невидючі? Відказав їм Ісус: Якби ви невидючі були, то не мали б гріха; а тепер ви говорите «Видимо», – то й ваш гріх зостається при вас!» (Ін. 9, 40-41).

от. Маріус М. ЛАУРУК

Зустріч румунських парламентаріїв з віцепрем'єр-міністром з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольгою Стефанішиною

У середу, 2 червня, я взяв участь у зустрічі румунських парламентаріїв з віцепрем'єр-міністром з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольгою Стефанішиною, яку також супроводжував Тимчасовий повірений у справах України в Румунії Паун Роговей.

Румунську сторону представляли голова комітету із зовнішньої політики Палати депутатів Біро Розалія-Іболя, заступник голови комітету з питань оборони, громадського порядку та національної безпеки Богдан-Йонел Родяну та я, як член парламентської фракції національних меншин і представник української меншини в парламенті Румунії.

Посилення румунсько-українських відносин, включаючи співпрацю на парламентському рівні, забезпечення прав національних меншин в Україні та Румунії, підтримка Румунією європейських та євроатлантичних прагнень України були серед тем, які обговорили румунські парламентарії з віцепрем'єр-ою Ольгою Стефанішиною.

У цьому контексті я підкреслив, що українська меншина в Румунії та румунська меншина в Україні були і залишаються містком дружби та співпраці між двома державами, сприяючи зміцненню дружніх відносин та добросусідства. Я коротко представив спосіб, у який румунська держава підтримує українську громаду в Румунії, наголосивши, що румунська держава є прикладом найкра-

щих практик на європейському рівні в галузі захисту національних меншин.

Я також зазначив, що активізація міжурядової та міжпарламентської співпраці, а також продовження конструктивного діалогу сприятимуть зміцненню та диверсифікації відносин між Румунією та Україною, а Союз

прискорити процес вступу до НАТО та ЄС. Вона подякувала румунській стороні за постійну підтримку Румунією суверенітету та територіальної цілісності України, а також за підтримку зусиль щодо європейської та євроатлантичної інтеграції.

Наприкінці зустрічі румунська сторона

українців Румунії продовжуватиме зусилля щодо зміцнення співпраці між двома державами.

Ольга Стефанішина представила румунській стороні останні події в Україні, ситуацію в Луганській та Донецькій областях та підтвердила прагнення української держави

підтвердила підтримку румунською державою мирного врегулювання конфлікту в сусідній державі, на основі дотримання територіальної цілісності, незалежності та суверенітету України.

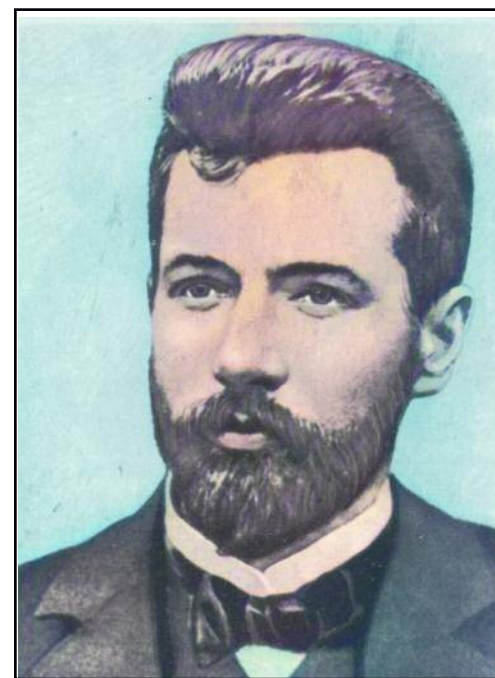
Микола-Мирослав ПЕТРЕЦЬКИЙ,
голова СУР, депутат

150-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. С. СТЕФАНІКА ВІДСВЯТКУВАЛИ У КЛУЖІ-НАПОЦІ

14-ого травня 2021 р., в Україні на державному рівні святкувалося 150-річчя від дня народження Василя Семеновича Стефаніка (1871-1936) – видатного українського письменника кінця 18 – початку 19 століття, гуманіста і просвітителя, громадського та політичного діяча, важливу постать культурного та соціально-політичного життя України. Критики вважають його «неперевершеним новелістом», «майстром соціально-психологічної прози» та «новатором модерністської техніки письма», а також «найдостойнішим представником європейського рівня нашої (української) літератури». Дослідники та літературознавці називають його «володарем дум селянських» і «поетом мужицької розпуки» за глибоке знання, відчуття і вміння передати «селянські душі і правду життя». Він написав 72 новели, найвідоміші з яких було перекладено багатьма мовами світу, в тому числі і румунською. Відсвяткувати цього «тонкого спостерігача людської душі» представники клужької громади зібралися 5-ого червня в українському осередку Союзу українців Румунії, який надає незмінну фінансову підтримку проведенню подібних заходів. Ця остання подія у цьому навчаль-

ному році, організована подружжям Гербіл – викладачами відділу української мови та літератури при кафедрі слов'янських мов Університету імені Бабеша-Бояї в Клузі – знову зібрала в одному приміщенні студентів теперішніх та колишніх, викладачів, українську молодь і не тільки.

Першу доповідь «Василь Стефанік. Життя і творчість» зачитав голова місцевої повітової філії СуР пан І. Гербіл. В ній пан доцент стисло переповів біографічні дані, головні етапи формування Стефаніка за час навчання в Україні й Польщі. Більш детально було розглянуто творчий шлях одного з найвидатніших галицьких майстрів прози. «Перша збірка новел – “Синя книжечка”, яка вийшла у світ 1899р. у Чернівцях, принесла Стефанікові загальне визнання, була зустрінуто захопленими відгуками найбільших літературних авторитетів, серед яких, крім І. Франка, були Леся Українка, М. Коцюбинський, О. Кобилянська, стала помітною віхою в розвитку української прози. Автор “Синьої книжечки” звернув на себе увагу насамперед показом трагедії селянства», – зазначив доповідач. Подальші збірки і твори Стефаніка закріпили за ним славу «майстра... зображення автентичного галицького сільського побуту, політичних обставин того часу, ... заглиблення в універ-

сальні аспекти людського життя». Серед творів митця було виділено новели «Катруся», «Новина», «Кленові листки», «Мати», «Камінний хрест», «Засідання», «Суд» тощо. Доповідач також звернув увагу на найбільш типову тематику Стефанікових робіт: трагічність людської долі і долі бідних українських селян зокрема. «До самої смерті не полишало Стефаніка бажання “сказати людям щось таке сильне і гарне, що такого їм ніхто не сказав ще”. І на його долю випало найбільше для художника щастя – він сказав те, що хотів, і сказав так, як хотів», – зазначив пан Гербіл на завершення.

(Продовження на 13 стор.)

Ольга СЕНИШИН

ЗІШЕСТЯ СВЯТОГО ДУХА НА АПОСТОЛІВ

Зішестя Святого Духа відзначається Православною Церквою як одне з найбільших свят на п'ятдесятний день після Воскресіння Ісуса Христа, будучи назване й Вогненним Великоднем, тому що Дух Святий зійшов на апостолів у вигляді вогнених язиків, на знак того, що має силу спалювати гріхи та зігрівати душі, надаючи їм великий дар – проповідувати Слово Боже всім народам. Від дня Зішестя Святого Духа віра християнська стала швидко поширюватися за допомогою Божою: щодня збільшувалася кількість віруючих у Господа Ісуса Христа. Навчені Святим Духом, апостоли сміливо проповідували всім про Ісуса Христа, Сина Божого, про Його страждання за нас і Його Воскресіння з мертвих. Господь допомагав їм великими, численними чудесами, які чинили апостоли у ім'я Господа Ісуса Христа. Св. Євангеліст Лука у книзі Діяння Апостолів у 2-ій главі детально оповідає, як Святий Дух зійшов на апостолів у день П'ятидесятниці. Св. Ап. Петро прибув до Єрусалима, підняв свій голос і промовив першу проповідь до всіх людей присутніх. Всі були здивовані тим, що проповідь могли розуміти всі паломни-

ки, які знаходилися у Єрусалимі у день П'ятидесятниці, а там були: партяни, мідяни, еламіти, мешканці Месопотамії, Юдеї та Каппадокії, Понту й Азії, Фригії, Памфілії, Єгипту й околиць Лівії, римляни та інші (Діяння 2,9-10). За допомогою Святого

одного через те, що розмовляли одну саму мову (Буття 11,1), і почали будувати її, тоді Бог зійшов на землю та помішав їм мову, щоб не розуміли один одного. І розсіяв їх Господь звідтіля по всій землі, й вони перестали будувати місто (Буття 11,7-8). Ця біб-

лійна наука є поясненням того, чому наявні стільки різних мов та держав по всьому світу. Тоді Бог змішав їм мову, щоб вони перестали будувати ту високу вежу, а це не тому, що Бог страхався їхньої роботи, а тому, щоб ця споруда не була їм на погибель. Якщо через Вавилонську вежу люди розійшлися по всій землі та появились різні національності через Зішестя Святого Духа, всі люди єднаються через одне саме служіння Богу, Єдиного в істоті та Троїчного в Особах. Під час православної української Літургії священник не молиться лише за один чи інший народ, або за певну націю, а робить молитви за Боголюбивий православний народ, за всіх православних християн, які люблять Бога, які служать Йому. Так, як Дух Святий здивував та з'єднав народи землі, так і наша Церква, якою керує Христос і освячує Дух Святий, з'єднує та освячує всіх нас, бо сам Христос сказав: „Де двоє або троє зібрані в моє ім'я, там я серед них“ (Матей 18.20).

от. Іван ЮРЧА

Духа всі люди могли розуміти проповідь, яка і сьогодні передається всім людям по всій землі, всі будучи запрошені пізнавати Бога. Св. Ап. Павел підтверджує, що: «Немаю дея ані грека, нема невільника, ні вільного, немає ні чоловіка, ані жінки, бо всі ви одно у Христі Ісусі» (Галатів 3,28). Старий Завіт навчає нас, що напочатку існування людського життя на землі всі люди були

сонце висвітлює верхів'я дерев, створюючи прекрасне поєднання свого світла і тіні дерев. Ідучи лісом, ми бачимо кожний листочок, який падає, передає нам величезну кількість кольорів і відтінків.

Людина – це творіння природи, вона живе в оточенні тіл природи.

Господарська діяльність людини впливає на природу. Людина володіє унікальним феноменом – розумом, завдяки якому вона пізнає навколишній світ. Природа, суспільство та людська особистість завжди були об'єктами пізнання.

Одним з елементів системи – це життєве середовище. Середовище – це простір для проживання і дуже важливе джерело ресурсів, воно має великий вплив на духовний світ людей, на їх здоров'я.

Нам потрібно любити і цінувати ту красу, що дарує її нам природа. Наше людство повинно зберігати природу, та збагачувати її. Вона повинна залишатися нашим дітям, внукам та правнукам.

Людина з'явилася на світі як частина природи, і тому її існування повністю залежить від природи. Природа дала людині допитливий розум, тобто вміння аналізувати, порівнювати та робити висновки.

Природа має важливу роль в навколишньому середовищі. Вона є нашою матір'ю. Природа завжди дає людині красу і благодатні умови для життя.

проф. Микола ДУТКА

Людина і навколишнє середовище

Життя людини залежить від середовища. Чиста вода, свіже повітря – це все необхідне людині для здорового існування. Обов'язок кожного з нас зберегти нашу

ли захищати природу, що означає не викидати сміття, а тільки у відповідні місця, не ламати гілки дерев і не рвати квіти.

Природа і людина тісно пов'язані між собою. Природа створює необхідні умови для

природу. Природа – це краса нашої планети. Більшість людей, які проживають на землі, люблять відпочивати у природі. Ми повинні навчити наших дітей, щоб з дитинства люби-

життя людини. Щоб насолодитися красою природи, можна погуляти по парку або у лісі.

Одним із найчудовіших явищ великої природи є ліс. У лісі ростуть цікаві рослини,

День української вишиванки в Сатумарському повіті

Сатумарська філія Союзу українців Румунії провела 23 травня в Тарна Марє «День української вишиванки» у змішаному форматі: в очному та онлайн-режимі. Таким чином, етнічні українці Румунії разом зі своїми друзями з Румунії та України відзначили «Всесвітній день вишиванки».

Голова Сатумарської філії СуР Ірина-Люба Горват сказала, якою є мета цього заходу: «Основною метою заходу є презентація та популяризація української вишиванки та румунської народної сорочки, українських цінностей та їх популяризація серед української молоді та широкої громадськості. Вишиванка є першою візиткою будь-якого народу. Українці Сатумарського повіту, які прибули тут, зокрема з Марамуреського повіту, привезли із собою народні костюми, які з гордістю носять на різних культурних заходах, організованих СуР-ом, та не лише. Вони спонукають своїх дітей любити та носити народний одяг. Сподіваюсь, що молоде покоління продовжить цінувати вишиванку і в майбутньому навчить плекати любов до неї своїх дітей».

Далі Ірина-Люба Горват розповіла, як пройшло свято, присвячене українській вишиванці, що проводиться Сатумарською філією СУР вже п'ятий рік поспіль: «Учасники заходу відмітили, що вишиванка є символом єдності та зв'язком поколінь, що її треба любити, носити та берегти. На заході виступили українські діти з населених пунктів Мікула, Сату Марє, Тарна Марє й Терешешть, вокальний гурт «Мікулянка», керівник Лоредана Морар, фольклорний колектив «Тарнянські квіти», керівник Біанка Чонка, вокальний гурт «Берегиня», керівник Мирослава Якобишин – директор Велятинського будинку культури, фольклорний учнівський колектив «Хижаночка», керівник Оксана Ухач – директор музею села Хижа, Народний фольклорний колектив «Селиська співанка» села Нижне Селище Хустського району, фольклорний колектив Чомського будинку культури Берегівської міської ради, Інструментальний ансамбль Вербоцевської дитячої школи мистецтв та скрипаль Олексій Томишин із села Нижне Селище Хустського району України. Згідно з традицією, голова СУР Микола-Мирослав Петрецький нагородив вишиванками тих, хто зробив особливий внесок у розвиток румунсько-української співпраці, українських традицій та культури.

Такі подарунки отримали: почесний член СуР, адвокат Васеліє Мойш; мер села Мікули Іштван Добош; директор гімназійної школи імені Геллерта Шандора Чаба Добош; мер села Агріш Елек Сабо; мер села Терешешть Маріана Ніколета Аворнічіці та журналіст Думітру Цімерман. Місцева Тарнамарська організація СуР подарувала торт у вигляді вишиван-

ки голові СуР Миколі-Мирославу Петрецькому, а друзі з Велятина подарували всім учасникам вже традиційний торт, теж у вигляді української вишиванки. Маємо надію, що наступного року ми повернемося до звичного формату відзначення заходу».

Директорка Музею «Пинтьова оселя» (Велятино, Україна) Жанна Микитюк поділилася своїми враженнями від участі у культурній події «День української вишиванки»: «Кожного року в третій четвер травня в Україні відзначають «День вишиванки». У нашому селі Велятино, що на Закарпатті, це свято

їнською мовою, особливо «Мікуляночки», побачити наше українське вбрання. Цьогоріч, мені здається, до події було залучено більше учасників, що заслуговують на похвалу. У подарунок від нас, велятинців, був виступ творчого колективу «Берегиня» з етнографічного музею «Пинтьова оселя». А також – традиційний подарунок, торт у вигляді вишиванки. Щиро вдячна всім організаторам цього чудового і важливого свята, яке вже стало традиційним і в повіті Сату Марє, Румунія, особливо голові СуР-у Миколі-Мирославу Петрецькому та голові Сатумарської філії Ірині-Любі Горват, які докладають багато зусиль для розвитку співпраці двох дружніх народів, популяризації наших традицій за кордоном, і є своєрідним «містком» між нами».

Закарпатський музей народної архітектури та побуту в Ужгороді, Україна, вже багато років тісно співпрацює з Повітовим музеєм Сату Марє та повітовою організацією Союзу українців Румунії. Ми є частими учасниками та співорганізаторами багатьох заходів: конференцій, круглих столів, виставок, шевченківських днів, днів української культури, – ствердив директор Закарпатського музею народної архітектури та побуту, кандидат історичних наук Василь Кощан, який додав: «Ми висловлюємо щирі подяку Союзу українців Румунії, в тому числі голові повітової організації Ірині-Любі Горват за можливість участі в їх заходах. Варто відмітити високий професійний рівень підготовки культурно-мистецьких акцій, організованих Союзом. Вони завжди мають насичену різнопланову програму, що спрямована на популяризацію традиційної культурної спадщини українців. Усі заходи носять також і виховний характер, адже сприяють залученню молодого покоління до знань про народну культуру, побут, звичаї наших предків. Одним із найбільш колоритних заходів, які щорічно проводяться Союзом українців Румунії, є «День вишиванки». Я особисто, зокрема, вже четвертий рік поспіль є учасником «Дня вишиванки», організованого повітовою організацією Союзу українців Румунії. День вишиванки – це справжнє свято українців усього світу. Адже саме вишиванка є тим елементом народної культури, який єднає нас незалежно від кордонів. Вишиванка – це своєрідний генетичний код української нації. Дні вишиванки – це чудова платформа для знайомства з народними костюмами, орнаментальними композиціями вишивки різних регіонів, автентичними піснями та танцями.

(Продовження на 13 стор.)

Христина ШТІРБЕЦЬ
Всесвітня служба Радіо Румунія

започатковано у 2013 році і стало місцевим фестивалем. Неодноразово на сцені були й наші друзі з Румунії, від Сатумарської філії СуР, яку очолює пані Ірина-Люба Горват. І от п'ять років тому вона запросила нас до Румунії взяти участь в урочистій події до Дня української вишиванки. Було дуже приємно, що таке свято запроваджено в повіті Сату Марє, що українське вбрання, пісні, танці популяризуються за межами нашої країни. Це покращує не тільки зв'язок поколінь, а й сучасні дружні відносини наших народів. Подія, організована Союзом українців Румунії, є яскравим прикладом цього зв'язку. Звичайно, і прикладом збереження звичаїв і традицій українців за кордоном. Цікаво було почути урочисті виступи голови СуР пана Миколи-Мирослава Петрецького, мера села Тарна Марє Моніки Собіус та інших, а також почути пісні рідною укра-

Зустріч голови СУР, депутата Миколи-Мирослава Петрецького у Міністерстві освіти та досліджень Румунії

Усереду, 16 червня, я провів чергову робочу зустріч із державним секретарем у Міністерстві освіти та досліджень Каллошем Золтаном.

Головною темою на порядку денному була поточна ситуація з освітою українською мовою, в тому числі ситуація ліцеїв з українською мовою викладання/навчання: ім.Тараса Шевченка у Сігету Мармацій, ім. Лацку Воде у Сіреті та ім. Юлії Хашдеу у Лугожі.

Також було обговорено низку проєктів, які можуть бути здійснені Союзом українців Румунії у співпраці з Міністерством освіти та досліджень, зокрема проведення курсів підви-

щення кваліфікації для вчителів, які викладають українську мову/українською мовою, або таборів для учнів, які вивчають українську мову або навчаються українською мовою.

Окрему увагу було приділено методиці організації та проведенню тесту з перевірки володіння рідної мови для вступу до ліцеїв, які мають класи з викладання мовами національних меншин, що сприяє збереженню вивчення рідної української мови.

Під час розмови пан Каллош Золтан продемонстрував свою відкритість і готовність до пошуку найкращих рішень порушених проблем та прийняв, у принципі, пропозицію про спільне проведення МОД та СУР курсів підвищення кваліфікації для вчителів, які викладають українську мову/українською мовою, або таборів для учнів, які вивчають українську мову або навчаються українською мовою.

Микола-Мирослав ПЕТРЕЦЬКИЙ,
голова СУР, депутат

Світовий Конгрес Українців закликає до мораторію на Північний потік-2

28 травня 2021, Брюссель. Світовий Конгрес Українців закликає Федеральний Уряд та Демократичні партії Німеччини негайно запровадити мораторій на Північний потік-2. Російський газогін, який має бути збудований в обхід східної Європи, та матиме пряме підключення в Німеччині, планується добудувати цього літа. Проєкт зустрів засудження в Європі та на міжнародному рівні як політична зброя Кремля, яка має на меті використати поставки газу для контролю над Україною та іншими східноєвропейськими країнами.

Зокрема, мораторій повинен дати можливість:

- роз'яснити стратегічні наслідки «Північного потоку – 2», особливо щодо безпеки України та східноєвропейських держав – членів ЄС;
 - провести детальну оцінку життєвого циклу проєкту та вивчити його вплив на клімат, що має зробити незалежний орган;
 - сприяти здійсненню загальної європейської енергетичної політики;
 - врегулювати трансатлантичні розбіжності, пов'язані з «Північним потоком – 2»;
 - обговорити основні спірні питання між ЄС і Кремлем та переглянути «Північний потік – 2» у світлі цієї дискусії.
- СКУ наголошує, що Північний Потік 2:
- підриває європейську згуртованість і трансатлантичні відносини;
 - конфліктує з новими європейськими та німецькими кліматичними цілями;

– загрожує і без того нестабільній безпеці України, і суперечить меті спільної зовнішньої енергетичної політики ЄС.

Петиція, ініційована впливовим німецьким аналітичним центром Zentrum Liberale Moderne, висвітлюється ключовими німецькими та міжнародними медіа, її публікація запланована в провідному німецькому щоденному виданні. Як і СКУ, Zentrum Liberale Moderne та дві інші німецькі організації недавно були визнані Генеральною прокуратурою Російської Федерації небажаними організаціями в Росії.

Канцлера Ангелу Меркель особисто повідомили про цей заклик, до якого долучилися багато знаних діячів Європи та Північної Америки, в тому числі, колишній Президент Естонії Тоомас Гендрік Ільвес та колишній Прем'єр-міністр Польщі Єжи Бузек, колишні міністри, високоставлені дипломати та військові, депутати парламентів, відомі лідери думок та представники громадянського суспільства.

«Мораторій щодо Північного Потоку 2 є можливістю виробити єдину європейську позицію. Він дасть чіткий сигнал російському керівництву, що існують наслідки за постійні порушення міжнародного законодавства та підрив основ європейського правопорядку» – зазначив Президент СКУ Павло Грод. СКУ закликає всі українські та східноєвропейські громади, а також усіх друзів України підтримати цей заклик та закликати свої уряди підтримати мораторій щодо Північного Потоку 2»

Долучитися, читати петицію: українською, англійською, німецькою.

Панельна дискусія

"НАТО на передовій: Чому Україна важлива для євроатлантичної безпеки?"

9 червня, 2021 року
09.00 Торонто – 16.00 Київ

Напередодні Саміту НАТО в Брюсселі, Світовий Конгрес Українців запрошує долучитися до онлайн панельної дискусії "НАТО на передовій: Чому Україна важлива для євроатлантичної безпеки?".

Разом з урядовцями, парламентаристами, друзями України, експертами міжнародної безпеки та фахівцями-дипломатами обговоримо політику «відкритих дверей» НАТО, виклики, які сьогодні постають перед Альянсом у зв'язку зі зростанням кількості ворожих актів зі сторони Росії у країнах-союзниках та країнах-партнерах, успіхи України на шляху

реформування, досвід інтеграції у НАТО держав Східної Європи, а також головне питання: то коли ж Україна зрештою отримає План дій щодо членства у НАТО?

ДИСКУТУЮТЬ:

- Ольга Стефанішина – віцепрем'єр-міністр України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції
- Єгор Чернев – голова Постійної делегації ВРУ у Парламентській асамблеї НАТО
- Еміне Джапарова – Перша заступниця міністра закордонних справ України
- Курт Волкер – колишній спецпредставник США з питань України
- Лінас Лінкявічюс – колишній Міністр закордонних справ Литви

• Джилл Сінклер – представниця Канади у Консультативній раді з питань оборонної реформи

МОДЕРУЄ:

• Михайло Савків – виконавчий віцепрезидент Українського конгресового комітету Америки, директор Української Національної Інформаційної Служби

ВСТУПНЕ СЛОВО КАЖЕ:

• Павло Грод – Президент Світового Конгресу Українців

Мова заходу: англійська та українська, синхронний переклад

Copyright © *|2021|* *|Ukrainian World Congress|*, All rights reserved.

Media Contact: Olha Domanska

E-mail: olha.domanska@ukrainianworldcongress.org

CanadaTelephone +1 (416) 323-3020

E-mail: uwc@ukrainianworldcongress.org

Website: www.ukrainianworldcongress.org

Учитель... Таке просте слово, відоме кожній людині з дитинства

У більшості людей воно асоціюється саме з дитинством, юністю, навчанням в школі. Праця вчителя в усі часи була в пошані, оскільки вона покликана нести людям найголовніше багатство – знання. Бути вчителем не так вже просто, і не дано кожному, він повинен прищепити інтерес до навчання, знайти найкращі якості в кожному з учнів і розвинути їх.

Учителем треба народитися!

Він повинен бути сам вихований, щоб виховувати інших. У житті людини є свій учитель. Це професія дуже нелегка, але педагоги це люди, які відіграють велику роль у формуванні особистості. Кожний вчитель усвідомлює, яку величезну роль несе, йому доводиться невтомно працювати, аби навчити дітей різних наук, допомогти пізнати світ. Він може достукатися до кожної дитини, передати їй свої знання, стати другом, показати світ з іншого боку, відкрити раніше непомітні якості в кожного з учнів, він стає наставником і тим, до кого можна звернутися за допомогою. Часом вчителі жертвують своїми інтересами, віддають всі сили своїм учням. Для таких людей це не просто професія, це покликання.

Першим прикладом для життя, першим наставником і вчителем для будь-якої людини є

його батьки, але виховання дитини продовжується в школі, бо тут дитина набуває перший досвід перебування в суспільстві. Перший вчитель початкових класів залишається для людей справ-

жнім другом, про якого згадуємо навіть і в похилому віці. Вчителі, яких ми вважаємо хорошими, залишаються з нами в пам'яті назавжди так само, як і ті, хто нам найбільше не подобався. Кожен з них залишає величезні сліди в нашому житті, кожен з них, хтось більше, хтось менше, – джерело знань, з якого ми черпали і повинні далі черпати.

Багато професій народжуються і вмирають, але серед вічних професій учительська посідає особливе місце: вона початок усіх професій (на жаль, одні цього забувають). Головне призначення вчителя, між іншим, – навчити людину бути Людиною, бо особливий вплив на особистість дитини має, як вже знаємо, перший вчитель, який дає перші і дуже важливі знання, допомагає вступити в доросле життя, навчає любові до Батьківщини, до рідної мови, до ближніх, вкладає моральні поняття в душі учнів. Якщо вчитель має любов до своєї професії, він буде хорошим вчителем, а якщо додасть і любов до учнів, як батько й мати, він – досконалий вчитель.

Ми повинні дякувати своїм учителям за їхню працю, за ті зерна знань, що вони сіяли протягом багатьох років у наші серця (і продовжують свою педагогічну майстерність), за їхню любов і турботу! Хай засіяні ними знання заколосяться щедрим урожаєм!

Побажаймо всім учителям міцного здоров'я, натхнення, поваги та любові, вдачі та успіхів. Тим, які відійшли у вічність, – вічна пам'ять, хай земля буде їм пухом!

Ледія СПІВАЛЮК,
викладач-пенсіонер

КОЗАКИ

Однією з найяскравіших сторінок літопису українського народу був козацький рух. Слово козак означає «вільна людина».

Основне заняття козаків була війна. У 17 столітті козаки були організовані у дві воєнні формації – Військо Запорозьке і Донське військо. Керівник їх був Богдан Хмельницький. Всі українські козаки були православними християнами. Вони захистили українські землі від татарських.

Перші козаки з'явилися на порогах Дніпра. А також вони живуть і у південних степах східної Європи і Азії. Вони жили в Сербії і Уралі.

Вперше слов'янські козаки з'явилися у 1840 – х роках. Цвіт козацтва була Запорізька Січю. Спочатку основну масу козаків становили селяни-втікачі.

Запорізькі козаки – це козаки, які жили в історичній області Запоріжжя в центрі України. У кожній січі у центрі стояла Покровська церква. Запорізькі козаки носили сорочку з льону, шапки з хутра, чоботи. Вони не знали тільки війни, а знали астрономію, медицину, вивчали іноземні мови.

В українському селі Летя та інших селах, розташованих у Дельті Дунаю в Румунії,

живуть запорізькі козаки. Гарні традиції мають запорізькі козаки в Дельті Дунаю.

Риба вважалася основна страва козаків. Козаки рибалили і переробляли рибу, також полювали, розводили бджіл. На освоєних землях – козаки сіяли хліб, копали городи, закладали сади, організовували різні ремесла. Вони зберігали рідну культуру та звичаї.

Українське козацтво цікаве та важливе явище в історії, як країни, так і світу. Козаки не користувалися лише своїми знаннями, вони запозичували свої вміння від інших народів.

Друга частина втікачів дійшли в зону

після 1775 року, коли цариця Катерина II – га скасувала українське військо із центра Запоріжжя.

Козаки завжди воювали, стерегли кордони, могли пройти і на суші, і на морі. Козаки дуже швидко плавали по Дніпру і Чорному морі на своїх чайках. Чайка це човен, видовбаний з верби або липи.

Велику шану в козаків було побратимство. Кожний козак віддавав своє життя за волю родичів і побратимів. Сімейні козаки мали своє господарство та сім'ю і проживали й за межами Січі. Козаки були гостинними і привітними.

Уважається, що свою назву козаки одержали від тюркського слова козак-степовий мисливець. Термін козак згадаємо у початковій монгольській хроніці.

Козаки залишили глибокий слід в історії українців. Українське козацтво – це унікальне явище в історії України. Вони були не тільки охоронцями державних кордонів, але й забезпечували віру та відновлення національної державності.

Козаки були волелюбним народом, тому вони часто нападали на польські та татарські села і містечка. Ми, українці, вважаємо за-

порізьких козаків своїми предками. У народній пам'яті козак став символом України, її волі, краси, він представляв українську ментальність, українську душу, українське слово.

Микола ДУТКА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕТАП КОНКУРСУ «ДЕКЛАМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ»

Зберігаючи традицію і дотримуючись норм, встановлених пандемією, відбувся національний етап конкурсу «Декламування української поезії» – XV-й випуск.

Члени журі уважно прослідкували надіслані записи декламування, надіслані учнями і оцінили їх.

Представився 71 учень із повітів: Сучава, Мараморіш, Тіміш, Сату Маре, Ботошани, Арад, починаючи з початкових до XII-их класів.

Щодо якості конкурсу потрібно зауважити, що велика більшість викладачів і учнів усвідо-

мили роль конкурсу та його значення і представили записи на високому рівні. Були вдало вибрані поезії, гарне виконання.

Але, на жаль, ще є викладачі, які, на нашу думку, лишають учнів самих вибирати поезії і не слідкують за правильною вимовою, наголосами і дикцією, або навіть учні не представились у національних костюмах і це вплинуло на відпо-

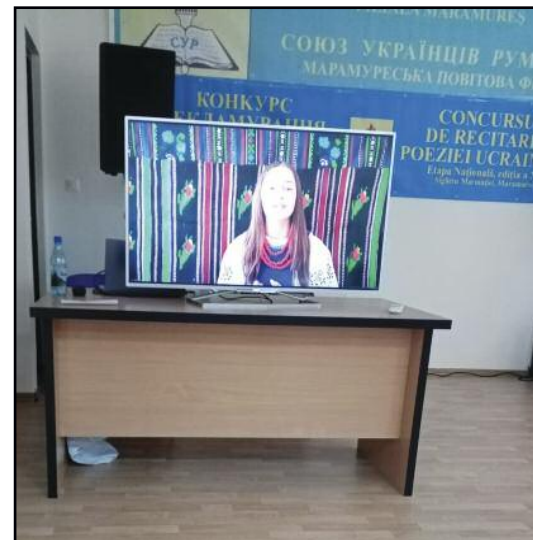

відне оцінення учнів.

Також не звертається відповідна увага щодо читання текстів.

Як викладач і член журі, поздоровляю від щирого серця учнів, які люблять українське

слово, викладачів, які докладають зусиль, щоб прищепити в учнів любов до рідного слова і раджу всім серйозно та з відповідальністю ставитися до праці.

Дякуємо керівництву СуР, яке з любов'ю і відповідальністю слідить за шкільництвом на рідній мові.

Марамороська філія СуР, її голова пан Мирослав Петрецький створили всі умови, щоб конкурс відбувся на високому рівні.

Бажаю всім успіхів!

Викладач **Анна САМБОР**

СКУЛЬПТОРКА ТРАНСЦЕНДЕНТНИХ СТРЕМЛІНЬ

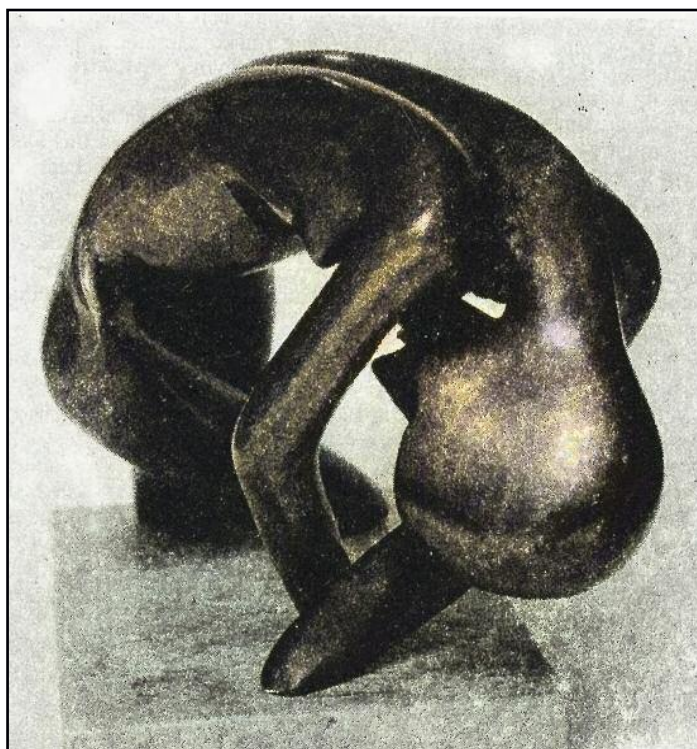
Бразилійська скульпторка Оксана Нарожняк народилася в Німеччині, мабуть, у перселених таборах Ді Пі. Її батьки походили з Дрогобиччини, і з ними вона маленькою дівчинкою емігрувала до Бразилії, від них теж успадкувала українську мову.

Отже, Оксана зростала й формувалася духовно в Бразилії. Дев'ятинадцятилітньою дівчиною поїхала до С.Ш.А. Студіювати мистецтво. Вчилася у Вейн-стейтовому університеті в Дітроїті, в Гавайському університеті, в Мистецькій студентській лізі в Нью-Йорку та в Гантер-коледжі теж у Нью-Йорку. Досі мала десять індивідуальних і чотирнадцять групових виставок в галереях і музеях Бразилії й Америки. В останні роки стала відома у світі як одна з визначних скульпторів із Бразилії.

В 1993 році Оксана (це її професійне прізвище) мала аж три виставки в Нью-Йорку: в Ікаро-галерії, в Українському інституті Америки та в Жел (JAD-галерії). Абрагам Ілейн так висловлювався про скульптури Оксани в мистецькому журналі «Артспік» за березень, 1993: Праці Оксани – це «абстрактні скульптури в фігурі. Такий парадокс наголошує той факт, що її трактування фігури є формою... Скульпторка шукає геометричних співвідношень, тому вживає тонкі фігури з різкими лініями, кутами, які підкреслюють контрасти.

Оксана творить відкритий простір, так що площини всередині скульптури набирають

значення в її композиції, – витворюють негативний простір». Оксана зображує в своїх скульптурах основно жіночі постаті. Але в них цілком відсутня почуттєвість, нема в тих скульптурах ані емоційності, ані сенсуаль-

ности. Вони, елегантні й дивні, діють головню на естетичні почуття глядача, діють, в першу чергу, як форма.

І перше, що впадає в очі, є «дивність» тих скульптур. Вони, з одного боку, позбавлені

реалістичних деталей, зредуковані до найсуттєвіших формальних компонентів, щоб діяти як символи; з другого ж боку, вони достатньо деталізовані, але вже такими формами, які переносять ті скульптури понад реалістичність і поза себе.

Жіночі скульптури Оксани, замість емоційності, висловлюють стремління в «поза» і «понад», тобто висловлюють трансцендентні стремління. Досягає вона цього виключно формами. В першу чергу, легкістю й «худістю» самих фігур. Також гострими формами, як у скульптурі Ізіс, які наче підносять цілу скульптуру у вись. А найбільше дивовижністю самих форм, оті «неприродні» вигини й видовження, чи внутрішні негативні й зовнішні позитивні простори в скульптурах, чи, врешті, своєрідна аскетичність форм, – створюють почуття дивинності й нереальності. Вправді, ані скульптури, ані окремі форми Оксани не є нереальними, – вони, в суті речі, спрощено реальні, але мова, якою вони говорять, і враження, яке викликають, – є понад-реальні, дивосвітні, трансцендентні.

На заключення варто відмітити, що людина відчувається добре у світі скульптур Оксани Нарожняк. Її скульптури дають людині духовну й естетичну повноту.

(ББ)

СВЯТО «МІРА У ГУЦУЛІВ»

Дотримуючись умов пандемії, Марамороська філія СуР на чолі з її головою п. Мирославом Петрецьким, організувала і провела свято «Міра в гуцулів» у селі Бистрім, що на Мараморощині.

Гак, в неділю 30 травня в центрі села Бистрий лунали українські пісні, закликаючи жителів на свято, хочай, власне, міра вже відбулася.

Зустріли гостей, як годиться, гостеприємним гаслом – п. примару Дучуку і голові місцевої організації СуР п. Я. Йордикяну.

На святі брав участь наш дуже активний п. депутат і голова СуР Микола-Мирослав Петрецький і члени комітету Марамороської філії СуР п. В. Пасинчук, І. Рекало, П. Марічук та інші.

У своєму виступі депутат привітав присутніх, оцінив їх ставлення до української справи, до збереження і продовження традицій.

Побажав здоров'я, успіхів.

Виступаючі висловили подяку п. депутату і керівництву СуР за їх опіку, за те, що підтримують жителів, учнів, художні колективи, щоб любов до рідної мови не пропадала.

На святі брали участь художні колективи з Луга над Тисою, Вишавської Долини, Кривого, Кричунова, Полян, дитячий колектив із Бистрого та церковний хор Бистрянської православної церкви.

Свято вдалося, залишилися приємні враження від нього.

Чекаємо закінчення пандемії, щоб знову зустрічалися вільно на подіях, організованих СуР.

Бажаємо всім терпіння, здоров'я і творчої наснаги.

Анна САМБОР

Природні передумови заселення українських населених пунктів повіту Марамуреш

Рельєф повіту Марамуреш має форму обширного амфітеатру. Висоти коливаються в межах 135-2303 м (гора Родней з вершиною П'єтросул Родней (2303 м)). Значна частина площі повіту (76,5%) належить до західної частини північної групи Східних Карпат Румунії, південна і західна частини – до Західних Горбів (14,5%), Прикарпаття Трансильванії (7%) і низовина Сомеш (2%) займають решту території.

Західна частина Північної групи Східних Карпат охоплює такі форми рельєфу: а) зону кристалічних гір (Родней і Марамуреш); б) зону вулканічних хребтів (Оаш, Гутін, Ціблеш, Сугардулуй) і улоговину Марамуреш.

Кристалічні гори в цій групі складаються з двох масивів. Масив Родней розташований на південному сході повіту. На півночі межа проходить долиною річки Вішеу і перевалом Пріслоп (Переслуп, 1416 м), на сході долиною річки Сомеш і перевалом Ротунді (1284 м), на півдні – лише долиною річки Сомеш, а на заході – горами Ціблеш та перевалом Шетреф (817 м).

Цей масив представляє собою кристалічний горст. Повіт Марамуреш охоплює його північно-західну частину, де міститься найвища вершина Східних Карпат – П'єтросул Родней (2303 м).

Гори Марамуреш розташовані у північно-східній частині повіту і обмежені на півдні та заході Мараморською улоговиною, а на півночі та сході – державним кордоном України. Найбільші вершини цього масиву Фаркиу (1957 м), Піп Іван (1937 м), Торойога (1930 м) не перевищують 2000 м. Пологі схили і широкі плато, що виявляються у двох денудаційних платформах – Чербу (1600 – 1800 м) і Местекініш (1200 – 1400 м), розвинені переважно у східній частині. Сильна регресивна ерозія притоків річки Вішеу призвела до фрагментації Мараморських гір у такі масиви: Фаркиу між річками Вішеу і Рускова, П'єтросул Бардиулуй (Бардій) між річками Рускова і Васер, Торойога між річками Васер і Цишла, Чаркину між річкою Цишла і витоками річки Вішеу.

Вулканічні гори нижчі від кристалічних. Вони складаються в основному із вулканічних і осадових порід, висота яких не перевищує 1500 м. Найвищою вершиною є гора Гутін (1443 м).

Депресія Марамуреш, розташована між гірськими хребтами, на сході обрамлена Мараморськими горами, а на заході – Вулканічним хребтом у формі дуги. Вона займає 13% території повіту і належить до найбільших котловин у Румунських Карпатах. Її середня висота коливається в межах 500-600 м, що дає змогу розвивати сільське господарство.

Майже 75% площі української етнічної території міститься у гірській частині Мараморського масиву Фаркиу і незначна частина – у масиві П'єтросул Бардиулуй. Серед вершин масиву Фаркиу виділяють Фаркиу (1957 м), Піп Іван (1937 м), П'єтросул (1850 м), Корбу (1696 м), Мунчелу (1318 м) та ін. Лише комуна Ремець (Ремети) розташована на заході повіту поблизу невисоких вулканічних гір Оаш (900 м).

Характерною рисою Мараморського масиву

є наявність у його верхів'ях гірських пасовищ – полонин, які вміло використовуються з найдавніших часів. Нині випасання худоби, ця традиційна галузь сільського господарства гірських регіонів, не втратила своєї вагомості. У літній період отари як з українських, так і з румунських сіл, переміщуються з нижніх частин своїх пасовищ на полонини. Серед полонин найтипівішими є Греготи, Пелешата та Лотоса. Решта 25% території зайнята горбами, малими депресіями, заплавами.

Безумовно, в межах української етнічної території є певні територіальні відмінності у формах рельєфу. Так, у північно-східній частині розташований високий гірський масив Фаркиу з каровими долинами та гляціальними озерами; в бік Мараморської котловини до річки Вішеу висота

ми стежками, які давали змогу підтримувати зв'язок між селами. З часом уздовж річок були прокладені дороги, а пізніше – автошляхи, що значно поліпшило рівень життя населення.

Мінеральні ресурси своєю чергою доповнюють потреби населення і є своєрідною базою для розвитку народного господарства. Марганцеві руди, сконцентровані у верхній частині басейну річки Рускови, не видобуваються. Ще на початку XX ст. у районі злиття Тиси та Вішеу були знайдені марганцеві руди. Мараморський кристалічний масив славиться наявністю неметалічних руд (цинк, мідь, свинець та ін.).

У верхній течії басейну річки Рускови містяться вапняки, з яких виготовляється вапно для місцевих потреб. Поблизу комуни Ремець (Ремети), у зоні вулканічних гір Оаш є поклади андезиту, видобування якого здійснюється у двох

кар'єрах; із наявних тут шихтових пісків виготовлялися рубінові вироби. Найбільше значення для Мараморощини мали соляні поклади високої якості, які залягали у формі дуги в місцевостях Окна-Шугатаг, Коштій та Солотвино. У селі Коштій (Коштіль) сіль добували ще з римських часів і до 1934 р., до моменту, коли, внаслідок великого зсуву, була зруйнована значна частина соляних шахт, що в подальшому призвело до повної зупинки їхньої роботи. Цей же зсув спричинився до утворення соляного озера Антолі, яке було величезним резервуаром солоної води, що використовується з лікувальною метою та як консервант у побуті. У 2004 році, внаслідок зсувних процесів, озеро Антолі було повністю покрито величезною кількістю глинистих порід. Це призвело до порушення природного балансу, а у деяких місцевостях підземні води були засолені.

На верхів'ях Мараморських гір з'являються мінеральні джерела, які мають назву буркут. Вони використовуються місцевими жителями як питна вода. На території комуни Ремець (Ремети) на стинку вулканічних і осадових формацій на поверхню виходять мінеральні джерела. У Мараморських горах налічується понад 100 джерел мінеральних вод. Деякі з них можуть використовуватися у промисловому

цілях.

Вздовж річок Тиса, Вішеу, Рускова та Ронішоара містяться будівельні ресурси, зокрема глина, яка слугує сировиною для цегляної фабрики у селі Кричунешть. У цьому ж селі є лікувальні грязі, що у минулому використовувалися.

Українська етнічна територія багата лісовими ресурсами, переважно хвойною (смерековою) та широколистяною (буковою та дубовою) сировиною. Для території Мараморощини характерний помірно-континентальний клімат. Абсолютна максимальна температура повітря – 39,4оС (6 серпня 1952 р. у місті Сеїнь), а мінімальна – 38оС (10 лютого 1963 р., у місті Тиргу-Липуш).

(Продовження на 15 стор.)

Доктор географічних наук
Василь КУРЕЛЯК,

директор Сігетського українського ліцею ім. Тараса Шевченка

гір зменшується від 1700 до 800 – 900 м; у центральній та західній частині української етнічної межі, у провінції Марамуреш абсолютна висота території значно нижча і представлена горбами, малими депресіями та заплавами річок.

Рельєф, як відомо, чинить чи не найбільший вплив на розселення людей. Багато румунських учених стверджують, що заселення історико-географічної області Мараморощини відбувалося поступово, “волооським методом”, тобто заселялися найвищі частини полонин, а згодом – підніжжя гір, зокрема освоювалися долини річок та депресії. Прикладом можуть слугувати комуни Бістра (Бистрий), Репедя (Кривий), Рона де Сус (Верхня Рівна), у минулому розташовані лише в гірській частині. Нині вони “спустилися” до річкових долин. Найбільше значення рельєфу виявляється у розвитку комунікаційних шляхів. Колись гуцули користувалися вузькими гірськи-

«80 років від дня народження українського письменника Василя КЛИМА»

5 червня пройшов культурний захід «80 років від дня народження українського письменника Василя Кліма», організований Комісією з питань культури Союзу українців Румунії. Присутні були ознайомлені коротко про різні аспекти з життя й творчості буковинського українського письменника Михайлом Михайлюком, Корнелієм Іродом та Михайлом Трайстою. Далі продовжив свій музикальний виступ ансамбль „Зоря“ Бухарестської філії СуР з новим репертуаром. Андрея Бошняга прочитала кілька віршів, написаних українським поетом Михайлом Небиляком, і продовжували читати власні вірші на румунській мові бухарестські поети Тудорел Чобатаріу, Інгрід Андрада Маран, Чечілія Маран, Крістіан Гіка, Штефан Апостол, Магдалена Беческу, Каталін Кодру та Діана Банер. Також серед молодих талантів, учень Богдан Бошняга, виконав дві пісні на електронному синтезаторі.

Серед численних буковинських письменників українського походження в Румунії, як Юрій Лукан, Іван Негрюк, Іван Непогода, Корнелій Регуш, Степан Ткачук, Стеліан-Груя Яцентюк, Василь Цаповець, Михайло Волошчук, Михайло Михайлюк, Корнелій Ірод, Іван Ребошапка, Іван Кідешук, знаходиться і постать Василя Кліма.

Василь Клим народився у селі Негостина Сучавського повіту 21 липня 1941. Закінчив середню школу в м. Сірет. Технічний факуль-

тет нафтохімічної промисловості – в Буштенах, а з 1961 року працює на паперово-целюлозному комбінаті міста Сучава. За два роки стає членом знаменитого румунського ансамблю „Чіпріан Порумбеску“. Пізніше, у 1969 році, поступає на Яський університет. Закінчує філологічний факультет, відділ румунсько-російської мов. Працював викладачем у м. Дорогой та директором місцевого будинку культури, де був хореографом та керівником танцюристів. Помер 27 червня 2011 року.

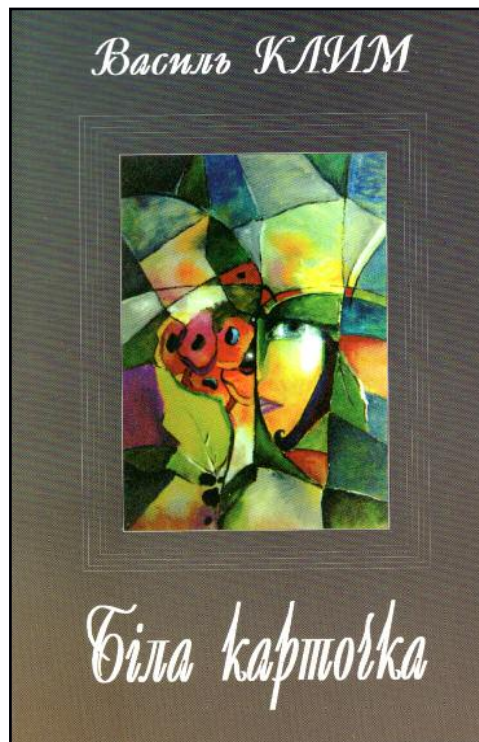
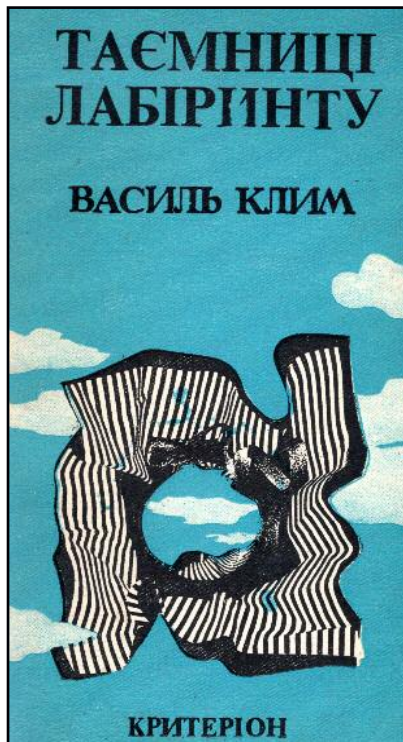
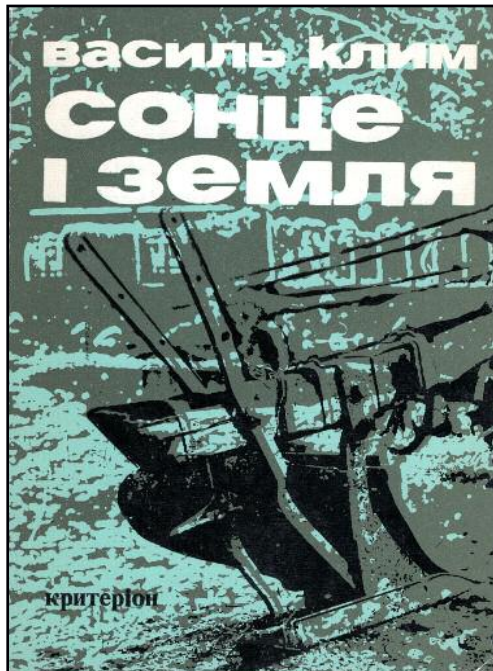
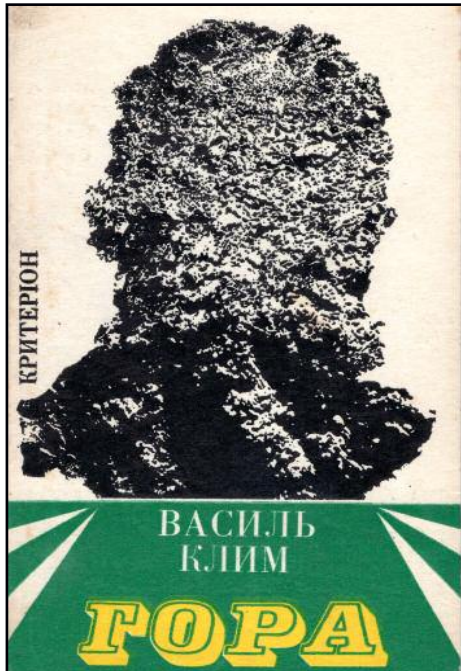
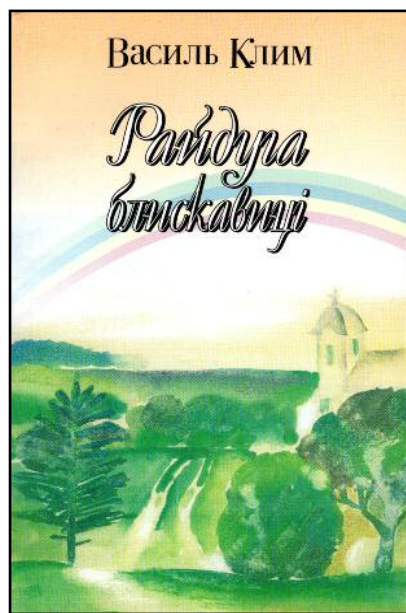
У 1954 році Василь Клим дебютує у газеті „Новий вік“ (нинішнє „Вільне слово“) і друкується у збірниках „Серпень“, „Наші весни“ та альманазі „Обрії“. За роман „Гора“ (1978) був удостоєний премії Спілки письменників Румунії.

За своє життя Василь Клим опублікував здебільшого коротку прозу: **Сонце і земля** (видавництво «Критеріон», Бухарест, 1981) – роман; **Едельвейс** (видавництво «Критеріон», Бухарест, 1985) – проза; **Таємниці лабіринту** (видавництво «Критеріон», Бухарест, 1989) – проза; **Райдуга блискавиці** (видавництво «Мустанг», Бухарест, 2001) – проза; **Відсвіти полум'я** (видавництво «Мустанг», Бухарест, 2004) – роман; **Біла карточка** (видавництво, RCR Editorial, 2009) – проза.

Творча діяльність Василя Кліма невелика, але вагома своєю художньою якістю. Читаючи коротку прозу Василя Кліма, бачимо, що вона дуже загадкова й мінлива. Приблизно у кожному оповіданні існує детальний фізичний образ персонажів, а психологічний образ розкривається не тільки через душевні переживання, а й через контрастність життєвих ситуацій.

За жанром коротка проза лірична, а тематика різноманітна, здебільшого спрямована на сільську тему, в центрі уваги знаходиться село. Враховуючи, що проза письменника ґрунтується в основному на фольклорній традиції, оскільки це переважає у багатьох наших українських письменників у Румунії, Василь Клим залишається одним із найкращих прозаїків.

Роман ПЕТРАШУК

ІЛАРІЙ КАРБУЛИЦЬКИЙ – ВО ІМ'Я ПРАВДИ І ЛЮБОВІ

(Подвійному ювілею присвячую: 140 років від дня народження
і 60 років з дня смерті – 1880/1961)

(Продовження з попереднього номера)

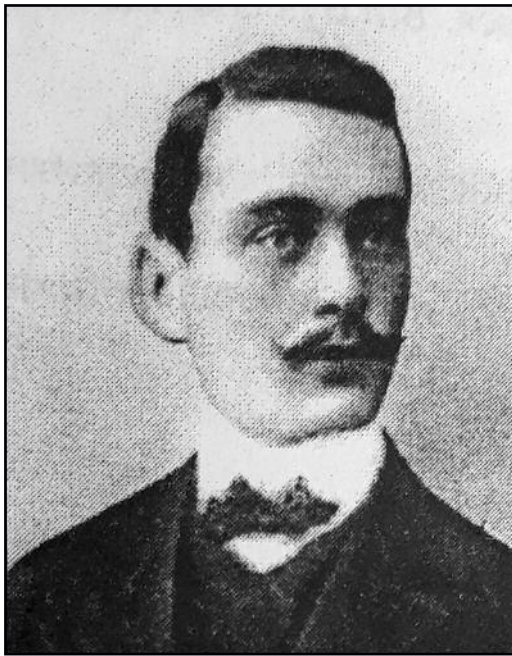
У 1935 році, вийшовши на пенсію, Іларій Карбулицький переїхав до Чернівців, де був обраний заступником Українського народно-го дому, а одночасно заснував співацько-драматичне товариство „Буковинський Кобзар”, у якому навчали українських буковинців рідної мови. Концерти були сумлінно підготовлені, ретельно підбирався репертуар, до якого входили зразки творчості видатних українських письменників і композиторів, а пісні часто виконувалися народні в обробці талановитого педагога й митця Іларія Карбулицького, який виконував їх неповторним басом, акомпануючи собі на скрипці і граючи ролі різних персонажів. Драматичний гурток збагатиться навіть його власними п'єсами, як, наприклад, драмою „Зрадник“, у якій представлено важливі питання людської гідності, затіненої завжди міноними інтересами фари-сеїв, що набиваються в ряди представників народу. Подібний сюжет мають комедія „Наші знакомі” та драма „Завіщання”, у яких засуджуються моральне падіння інтелігенції і відступництво від народу через самолюбство і ненажерливість.

Як фольклорист, Іларій Карбулицький збирає та обробляє народні пісні, а як письменник-поліглот перекладає для Західної Європи німецькою мовою творчості Марка Вовчка та Івана Франка. Із зацікавленості до міжнаціональної потреби прямого діалогу між жителями Буковини ерудит Іларій Карбулицький створив три розмовні книжки своїм побратимам: українсько-єврейський, румунсько-український і німецько-український, маючи надію підкріпити спроможність буковинців бути справжніми європейцями зі своєю „країночкою” не так удома, як на території Європи та світу. Людина високої моралі, гідна поваги всіх побратимів, він дивував зразковою відданістю до свого українського роду, мови й культури. Будучи лідером чернівецьких українців з європейськими поглядами, поставив всі свої сили для майбутності свого роду, борючись насамперед за розвиток освіти і культури паритетно з румунами – факт, який звернув увагу румунській сигуранці бути уважнішим з його діяльністю і творчістю, обвинувачуючи його як вихователя, що служить освіті, а не володіє довільно румунською мовою, хоч талановитий педагог і письменник пройшов у Бухаресті спецкурси румунської мови і заслуговував на Буковині любов і повагу родичів та учнів, які не допустили вислати їхнього учителя аж до Валя Сяке, в гори, за Гура-Гуморулуй.

Талановитий учитель мав велику любов до своєї професії і тому в період до та після виходу на пенсію писав для дітей: оповідання, одноактівки і п'єси, висилаючи деякі з них до Бухареста для цензури, яка не раз забороняла не лише деякі з них, а й навіть проведення шевченківських свят.

Між 1936-1938 роками Іларій Карбулицький був членом комітету Української

Національної Партії, але разом з окупацією Чернівців російськими „визволителями” у 1940 році буде арештований як український націоналіст, хоч його партія мала парламентські права при румунській владі. І цього разу він знову був врятований проханнями людей, які глибоко любили й поважали свого лідера.

Уже будучи на пенсії, вірний народові і учительській професії, Карбулицький повернувся на кафедру Чернівцях, де успішно працював і забезпечив собі кращі пенсійні права.

Між 1941-1944 роками румунська сигуранца стежила за ним, але нещастя принесла йому Червона Армія навесні 1944 року, висувачи підозри про позиції письменника проти нового радянського уряду, що було підставою нових обшуків постійних загроз та нестерпного стресу. Так, із „Спогадів” дізнаємося, що Чернівці були зайняті російською армією, а один загін зупинився поблизу його помешкання і за короткий час розбили його хату, щоб відкрити антирадянські аргументи. Знайшли гарну бібліотеку з рукописами, газетами, журналами та книжками, які забрали. На горіщі знайшли скриню зрізаними матеріалами – друкованими і недрукованими – та віддали її солдатам для розпалювання вогню та приготування їжі. Письменник дуже шкодував за численними публіцистичними працями, з-між яких – „Війна і праця”, „Буковина для Буковини”, „Про що має писатись в українській газеті”, „Бестії і люди”, „Три товариші” тощо. Найбільше шкодував у сталінських таборах за бібліотекою, що налічувала 2346 томів, про яку він згадував навіть після звільнення: „Відсидів я дев'ять років, але не знаю за що. Правда, багато чого в цей час пізнав, але загубив бібліотеку і здоров'я. Я працював на користь громади та національно-української справи” (див.: Мусієнко В.І. і Фостій І.С.: „Іларій Карбулицький – вчений, педагог, громадянин і мученик”).

21 квітня 1945 р. Іларіон Карбулицький був безпідставно арештований та засланий у сталінські табори більше як на 9 років – у 1956 р. з підірваним здоров'ям і

зламаним творчим злетом, подібно до великого Тараса Шевченка, був звільнений.

З-поміж небагатьох дослідників життєпису та творчості Іларія Карбулицького – Ірина Мусієнко та Іван Фостій, які у згаданій праці підкреслили великі заслуги буковинського патріота як справжнього „борця і мученика”, який страждав за правду і добро своїх побратимів, бо він „був арештований і безпідставно засуджений, зламаний фізично, духовно і знищений як людина” (див.: „Питання історії України”, Чернівці, Золоті литаври, 2002, Т.5, сс.151–159).

Після звільнення буковинський подвижник найбільше клопотався реабілітацією, щоб переконати всіх у своїй невинності. У заяві до Чернівецької прокуратури він писав: „Я вважав і вважаю себе невинним, я не вчинив жодної дії...антирадянської. Я був членом легальної У.Н.П....з легальною боротьбою парламентським шляхом...”. На жаль, усі його звертання про реабілітацію були марними до кінця життя (30 січня 1961 р.) і були розв'язаними вже посмертно – у 1990 р., коли Чернівецька обласна прокуратура реабілітувала його як невинного.

Іларіон Карбулицький був і залишиться справжнім homo bucovinensis: толерантним, мирним, щирим радником і захисником свого роду і втій же мірівсіх людей буковинської спільноти. Діяв завжди відкрито во ім'я правди писаним словом, на благо визнання і відновлення людських прав, які були ганебно потоптані на Буковині австрійським урядом у Першій світовій війні, як доводить сьогодні його праця про буковинський крах „Die Hengereien in der Bukowina, 1914” („Вішальниці на Буковині, 1914”), факти, що „здивували п'ять континентів” (зам. автора!) у той час, засуджені великими румунськими патріотами – Теодором Баланом (1885-1975), істориком, архіваріусом і сучасником непересічного автора І. Карбулицького. У свою чергу румунський історик висвітлює в документах вражаючи правду про австрійське хазайнування на Буковині (v. Documente bucovinene, vol. I-VI). Одночасно згадує відвертий виступ на захист правди депутата Аурела Мораріу в Палаті депутатів Парламенту Румунії 4 лютого 1920 року з виступом-документом тієї епохи „Страсті Буковини під австрійським ген. Фішером”, що гостро засуджує беззаконні страти невинних людей і навіть дітей, що були заподіяні австрійським урядом. Існують свідчення, що Іларій Карбулицький також виступав у Парламенті Румунії на захист правди і гідності народів, лише його виступ поки що незнайомий нам.

Отакі великі гуманісти представили жалливу історичну правду з метою ознайомити весь світ з таким нещастям, а не для того, щоб вимагати покарання винуватців, при житті або посмертно, тому що, коли одна держава визнає помилки своїх людей, знайде і волю, щоб вони ніколи не повторялися такими антилюдськими беззаконнями!

(Далі буде)

Іван КІДЕЩУК,

День української вишиванки в Сатумарському повіті

(Закінчення. Початок на 5 стор.)

Із цим усім ми знайомились і 23 травня 2021 року. Для наших друзів з Румунії ми представили коротенький екскурс в особливості народного вбрання та вишивки Закарпаття. Колорит закарпатського фольклору демонстрували Народний фольклорний колектив Чомського будинку культури Берегівської міської ради, Народний фольклорний колектив «Селиська співанка» с. Нижнє Селище Хустського району та скрипаль Олексій Томишин. Як і в попередні роки, цьогорічне свято залишило тільки позитивні емоції, збагатило новими знаннями, сприяло новим знайомствам. Хочеться висловити щиру повагу Союзу українців Румунії за запрошення до участі у святі. Сподіваємось, що пандемія COVID-19

підє на спад і ми матимемо змогу зустрічатись по обидва боки кордону».

Партнерами культурної події виступили: Європейський конгрес українців, Повітова рада Сату Марє, Сільська рада Тарна Марє, Повітовий музей Сату Марє (Румунія), Ужгородський музей народної архітектури та побуту (Україна), Всесвітня служба «Радіо Румунія», Сільська рада Мікули (Румунія), Музей «Пинтьова оселя» (Велятино, Україна), Асоціація «Тарнянські коріння» (Тарна Марє, восьмирічна школа імені Геллерта Шандора, село Мікула, Румунія), Хижанський заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів (заклад дошкільної освіти Королівської селищної ради Берегівського району Закарпатської області).

У святкуванні «Дня української вишиванки» взяли участь: голова СУР та депутат Микола-Мирослав Петрецький, гене-

ральний секретар СУР Ірина-Люба Горват, голова Марамурської філії СУР Мирослав Петрецький, перші заступники голови СУР Богдан Мойсей та Василь Пасинчук, перший заступник голови Сатумарської філії СУР Василь Бучута, члени Ради СУР Тереза Шендрою, Анна Самбор та Іван Рекало, комітету Сатумарської філії СУР, місцевих сурівських організацій з Мікули, Сату Марє, Тарна Марє, Пауліану, Терешешть, Мофтіну, Дечебал, Ретешть, мер села Тарна Марє Моніка Собіус, радники місцевої ради Тарна Марє, директор Гімназійної школи імені Геллерта Шандора з Мікули Добош Чабо; мер села Агріш Елек Сабо; мер Маріана Ніколета Аворнічіці та заступник мера села Терешешть Тудор Кіорян, почесний радник Комітету з питань культури Сенату Румунії Маріус Кіш, головний редактор журналу «Наш голос» Ірина Мойсей, журналіст місцевого телебачення Nord-Vest TV Думітру Цінерман, журналіст Тіміського суспільного телебачення Міхаєла Бумбук, директор Музею «Пинтьова оселя» (Велятино, Україна) Жанна Микитюк, директор Закарпатського обласного музею архітектури та побуту Василь Коцан, художні колективи та інші гості.

150-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. С. СТЕФАНІКА ВІДСВЯТКУВАЛИ У КЛУЖІ-НАПОЦІ

(Закінчення. Початок на 3 стор.)

Краще, ніж розповідь про силу Стефаникового слова, може бути тільки читання його творів. Тому на заході було прослухано новелу «Такий панок», що входила до третьої збірки митця «Дорога» (1901). Цей не дуже драматичний твір містить типові для Василя Стефаника засоби зображення – стислість вислову, внутрішню динамічність, драматизм, викладення сюжету в манері діалогу або монологу тощо. З визначення терміну «стиль» з точки зору літературознавства і з огляду притаманних В. Стефаникові стильових особливостей розпочала свою роботу Сара-Марта Деак на тему: «Спільні тематичні та стильові нюанси творчості Стефаника і Хвильового». Монолог є домінантним у новелах талановитого вихідця із селянської сім'ї і його розгляду студентка приділила більше уваги. Вона відзначила тісний зв'язок творів Стефаника з пісенним фольклором та їхню відому «переважно трагічну тональність». «Але

письменника не можна вважати песимістом», – зазначила С. Деак. «Іван Франко зауважив: «Я не бачу у Стефаника ані сліду песимізму (...). Певно, коли когось болить, то він кричить, стогне, але хіба ж се песимізм?» – влучно процитувала вона. Розглядаючи творчий стиль Хвильового доповідка вказала на тематичну специфіку, на властиві йому прийоми зображення – «увага до внутрішнього світу людини, до психологічного аналізу, порушення сюжету, відсутність фабули, «деформація» мови, нахил до гротеску тощо». І хоча Стефаника вважають представником експресіонізму, а Хвильового – імпресіонізму, доповідка знайшла у їхніх творах «подібні тематичні та стильові риси». На завершення вона підкреслила єднаючий елемент їхньої творчості: «Поринаючи у суб'єктивність обидвох письменників, віднаходиш їхню спільну ціль – переосмислення людського буття через переживання потужного трагізму у вирішенні долі».

Приналежність Василя Семеновича Стефаника до літератури як майстерного

автора лаконічної, драматичної, вражаючої соціально-психологічної новели практично ніколи не підлягала сумніву. Його зараховують до найкращих у світі. Зате про перенасичення у його новелах тяжким для чутливого читача трагізмом говорилося багато ще за життя митця та й опісля. За таку манеру відображення реальності «співучим покутським діалектом» його часто критикували, засуджували. Цей вибір Стефаника зображати як першопланове саме темну сторону людського існування він пояснював так: «Я представив ваше темне життя і представив ваш настрій. І все те страшне, що є в ньому, а що так болить мене, писав я, горіючи, і кров за сльозами мішалася...». Отой вибір тем і головних героїв у поєднанні з оригінальним і неповторним стилем передачі та біллю самого автора, заставляють читача фізично відчувати все описане, всю ту чорноту і розпач. Таку глибину відчуття викликає не кожна драма. Найкраще, на мою думку, пояснила Стефаниковий задум український літературознавець та дослідниця творчості письменників Покутської трійці О.Д. Гнідан: «Сила творчості Стефаника полягає в тому, що вона не залишає байдужим жодну людину. Зачіпаючи в її душі найтонкіші струни, спонукаючи до духовних роздумів, творчість Стефаника розвиває почуття краси і доброти, котрих так не вистачає зараз людині...».

Місцева організація СуР села Михайлени відсвяткувала Шевченка

Слово може бути сильнішим за зброю. Тарас Шевченко довів це своїм життєвим прикладом. Незламність духу й невинна боротьба за свободу, які сповнюють рядки його творів, знайшли визнання у всьому світі. 9 березня ц.р. Тарасу Григоровичу виповнилося б 207 років.

Кожен великий народ має свої знакові постаті. Такою постаттю для українців, незалежно, де б вони не проживали, є Тарас Григорович Шевченко. Він був і залишається справжнім митцем, людиною незвичайної долі і неймовірного таланту, що здобув світову славу.

Традиційно на початку березня кожного року у філіях Союзу українців Румунії проводяться Шевченківські дні до дня народження Т. Г. Шевченка з метою популяризації творчої спадщини Кобзаря, утвердження його духовних заповідей, активні дії виховної роботи серед учнівської молоді розвивати творчі здібності учнів, показати актуальність його творів та зв'язок Т. Шевченка із сьогоденням, показати значимість постаті Кобзаря для людства, поглибити знання з краєзнавства, виховувати повагу і шану до велета України – Т. Г. Шевченка.

Цього року, з деякою затримкою, через епідеміологічну ситуацію в країні, святкування генія української літератури, а також одного з найбільших письменників універсальної літератури, відбуватиметься протягом всього року. Не залишилася осторонь і Ботошанська філія Союзу українців Румунії, яка спільно з місцевою організацією із Михайлен організували та провели у приміщенні філії в селі Рогожешти, комуна Михайлени, урочистості, присвячені святкуванню 207-ї річниці від дня народження великого Кобзаря – Тараса Григоровича Шевченка.

Подія відбулася в п'ятницю, 28 травня 2021 року, в селі Рогожешти, в приміщенні Ботошанської філії Союзу українців Румунії, за участю голови СУР-у, пана депутата Миколи Мирослава Петрецького.

На урочистості були запрошені представники місцевої влади, радники, директори та викладачі шкіл, шкільні інспектори та представники інших організацій та установ, з якими співпрацює Ботошанська філія СуР.

На святі були присутні етнічні жителі з Рогожешт, Киндешт, Михайлен, Верфу Кемпулуй та Ботошан.

Почесними гостями з України були пан Григорій Ванзуряк – міський голова міста Глибока; пані Наталія Будей – мер комуни Стерча; пані Лілія Заболотнюк – мер комуни Старий Волчинець; пан Николай Боднарюк – директор школи з викладанням на румунській мові села Опришень.

Захід відкрив голова Ботошанської філії СуР-у, який представив почесних гостей та подякував учасникам за те, що вони були та є разом із філією на святі Шевченка. Далі голова Союзу українців Румунії та гості з України виступили з короткими промовами, присвяченими відзначеній події.

Ведучі свята проф. Паул Білокопитюк та вчи-

телька Козміна Майданюк за допомогою електронного приладдя ознайомили присутніх з чудовою поезією, творчістю, особистістю великого українського поета, геніально-го митця-новатора, найвидатнішого майстра живопису і графіки минулих століть Тараса Григоровича Шевченка

В програмі прозвучало ряд віршів та пісень на вірші Тараса Григоровича, і не тільки, у виконанні Деніси Аніцюлесей, Деніси Антіки, Деніси Келімандри та Паули Чорнодолі, учнів гімназійних шкіл із Кандешт та Рогожешт.

Учасники народних аматорських колективів "Весна" та "Буковинські квіти" – старший керівник Козмін Яворинчук та "Буковинські квіти" – дитячий ансамбль, керівник д-р Аурел Грамада, Ботошанської філії СуР та, відповідно, вокальні гурти "Вишиванка" із Старого Волчинця та "Вербиченка" із Стерчі, Україна, представили низку українських пісень. На завершення прозвучали пісні популярного місцевого рапсода Василя Скutelніку у супроводі на акордеоні Соріна Шовкалюка.

Закликаємо Вас згадайте рядки з його віршів і творів, перечитайте біографію, задумайтесь, яку частину його життя багато з нас просто не знає. А у ній є і той самий Тарас Григорович. Думаю, що прийшла пора для переосмислення та осучаснення його образу. Це надзвичайно важливо.

Пам'ять, пророчі настанови й духовний заповіт Тараса Шевченка живуть серед українських громад Румунії. Він досі є і для українців, які проживають у Румунії, сучасним і цікавим, хоча й народився 207 років тому. І я впевнений, що таким же актуальним і правдивим він житиме і промовлятиме до українських душ навіки.

Учасники заходу в черговий раз переконалися, що немає ближчого для душі українця, ніж Тарас Григорович Шевченко. Адже він відобразив суть і думи людські, словом, вставав проти неправди і пригноблення, впокорення і несправедливості. Він продовжує залишатися головним Поетом України, її пророком і щиросердним розрадником. Вшановуючи Кобзаря, ми продовжуємо його творчість, силу його духу, яка енергетично наповнює нас на віки! І для нас – тих, хто живе сьогодні, і хто житиме опісля, – це потрібно.

Заступник голови СУР
Віктор ГРИГОРЧУК

Природні передумови заселення українських населених пунктів повіту Марамуреш

(Продовження з 10 стор.)

Середньорічні температури повітря в межах української етнічної території змінюються залежно від форми рельєфу. У її низинній частині ці показники найвищі – 8-9°C, у гірських долинах – 6-8°C, у горах – 2-6°C. За кількістю атмосферних опадів повіт Марамуреш належить до регіонів із найбільшою кількістю опадів. У межах цієї території за кількістю опадів виділяються три зони: 1) понад 1400 мм – гірські масиви Фаркеу та Піп Іван; 2) від 1400 до 1000 мм – горбисті території; 3) від 1000 до 700 мм – долини річок. Влітку тут переважає західний перенос повітряних мас, який спричинює холодну вологу погоду. Взимку вітри дмуть з півночі.

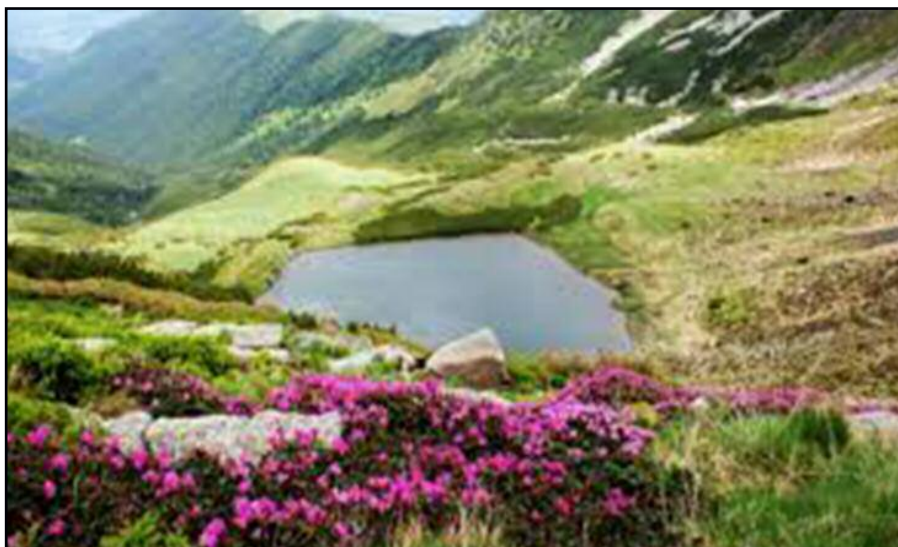
Клімат повіту Марамуреш змінюється із заходу на схід, що зумовлюється його географічним розташуванням та орографією. Клімат відіграє важливу роль у формуванні системи розселення та господарській діяльності. Безумовно, суворі кліматичні умови (холодні та тривалі зими, значна кількість опадів протягом року) мають безпосередній вплив на формування типової гуцульської забудови. Хати у селах розташовуються у захищених від вітру місцевостях і вікнами з орієнтованими на південь, вікнами.

Для території Мараморощини характерний помірно-континентальний клімат. Абсолютна максимальна температура повітря – 39,4°C (6 серпня 1952 р. у місті Сеїнь), а мінімальна – 38°C (10 лютого 1963 р., у місті Тиргу-Липуш). Середньорічні температури повітря в межах української етнічної території змінюються залежно від форми рельєфу. У її низинній частині ці показники найвищі – 8-9°C, у гірських долинах – 6-8°C, у горах – 2-6°C. За кількістю атмосферних опадів повіт Марамуреш належить до регіонів із найбільшою кількістю опадів. У межах цієї території за кількістю опадів виділяються три зони: 1) понад 1400 мм – гірські масиви Фаркеу та Піп Іван; 2) від 1400 до 1000 мм – горбисті території; 3) від 1000 до 700 мм – долини річок. Влітку тут переважає західний перенос повітряних мас, який спричинює холодну вологу погоду. Взимку вітри дмуть з півночі.

Клімат повіту Марамуреш змінюється із заходу на схід, що зумовлюється його географічним розташуванням та орографією. Клімат відіграє важливу роль у формуванні системи розселення та господарській діяльності. Безумовно, суворі кліматичні умови (холодні та тривалі зими, значна кількість опадів протягом року) мають безпосередній вплив на формування типової гуцульської забудови. Хати у селах розташовуються у захищених від вітру місцевостях і вікнами з орієнтованими на південь, вікнами.

У межах Мараморощини ґрунтовий покрив змінюється настільки, наскільки змінюється висотність. Основні типи ґрунтів поділяються на зональні та азональні. До зональних належать

ґрунти гірської зони (розміщені під гірськими полонинами на висоті понад 1600 м; бурі кислі гірські ґрунти не розвинені і займають кам'яні вершини Марамороських гір; бурі кислі підзолисті ґрунти – на висоті понад 1200 м; бурі кислі ґрунти – в горбистих та гірських масивах до 1200 м; ґрунти горбистої зони та депресій (підзолисті оглеєні ілювіальні ґрунти на горбистих місцевостях під дубовими лісами; бурі підзолисті ґрунти у депресії Марамуреш). До азональної групи належать алювіальні ґрунти, які відзначаються родючістю, поблизу заплав річок та засолені ґрунти – солончаки у селі Коштій. Ґрунтовий покрив заплав, депресій та горбистих територій має вищу родючість, ніж ґрунтовий покрив гірської зони. В він придатний для розвитку садівництва та вирощування сільськогосподарських культур. Антропогенна діяльність спричинилася до зміни, а подекуди й до деградації структури ґрунтового покриву.

Поверхневі води повіту Марамуреш відносяться до двох гідрологічних басейнів річок Тиси та Сомеша. Українські етнічні землі цього краю належать до верхнього басейну Тиси. Ця річка утворює державний кордон між Україною та Румунією упродовж 62 км. На цьому проміжку вона має такі основні ліві притоки: Вішеу, Іза, Сипинца, Потік, Шугатаг, а також інші менш значні. Найбільшої уваги заслуговує річка Вішеу, яка бере початок у горах Марамуреш, поблизу перевалу Пріслоп, і тече гірською частиною, після чого входить у Марамороську котловину. Річка Вішеу зливається з Тисою у селі Валя Вішеулуй. Довжина її становить 80 км, причому 67% басейну міститься у гірській частині. Основні притоки річки Вішеу такі: Негоєску,

Репедя, Цишла, Васер, Рускова, Фрумушоа, Бістра, Валя Неагри і Рунку-Маре.

Річка Рускова бере початок у Марамороських горах. Її назва походить від слова “руський”, тобто від назви жителів, які заселяли цю територію. Верхня частина басейну річки Рускови має типову українську назву – Ріка. Основні її притоки з правого боку – Мушкет, Соколиу, Паулік, Репедя та Лотоаса, Рев'яка Велика, Рев'яка Мала, Квасниця і Драгміров – з лівого боку. Ця річка вливається у річку Вішеу поблизу села Рускова. Другою притокою річки Вішеу є Фрумушоа. Вона збирає свої води з підніжжя таких масивів, як Щербан, Піп Іван та Плай. Притока Фрумушоа формується двома потоками: Піп Іван і Гутютянка. За гідрологічним режимом – це типова карпатська річка, яка впадає в річку Вішеу, поблизу сіл Красна Вішеулуй (Красна) та Петрова.

На північному сході, неподалік від центру села Бістра (Бистрий) тече річка Бистрий. Її назва походить від слова “бистрий”. Цікавою є назва місцевості, де розташовані витoki кількох потоків, зокрема Бистрого, Щербанського, Білянського та Полонинського. Через те, що вони неначе змагаються між собою за воду, яка повинна їх підживлювати, ця місцевість отримала назву “Борисянка”. Інші, менші потоки річки Вішеу – Рункул-Маре та Рункул-Мік, збирають свої води з гір Рункул.

З лівого боку річка Вішеу приймає лише одну притоку – Чорний Потік, який бере свій початок поблизу вододілу Діл. Річка Вішеу у минулому відігравала важливу роль у лісосплаві.

Поблизу перевалу Гера бере початок річка Ронішоара (Рона). Поблизу міста Сігету-Мармаціей вона вливається в річку Ізу. На території комуни Рона де Сус (Верхня Рівна) річка Ронішоара має багато приток, найважливішими з них є Пікуята, Грабник, Корнет Великий, Корнет Малий, Стижерет, Пішіторя, Сушман, Федіцул, Мочарний та Лал – з правого боку Залом, Кошниця, Ковник, Сенеш, Шкабринець та Волоський – з лівого боку. На території комуни Ремець (Ремети) течуть дві незначні за величиною притоки Тиси – Потік і Шугатаг.

Мараморощина – не багатий на озера край. За походженням тутешні озера є як природними, так і штучними. Льодовикові озера розташовані в масиві Фаркеу. Найбільше з них – озеро Віндерел поблизу комуни Репедя (Кривий). До штучних належить солоне озеро Антолі (село Коштій), води якого містять 30 г/л солі, та озеро Теплиця (поблизу міста Сігету Мармаціей).

Усі українські поселення Мараморощини розміщені вздовж долин річок. Їхні тераси мають важливе значення для розвитку сільського господарства та забудови сіл.

Майже в усіх українських селах вміло використовувалася енергія води, за допомогою якої приводили в дію млини та сукновальні.

(Закінчення в наступному числі)

ДНІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЯСАХ

Яська філія СуР у партнерстві з Муніципальним музеєм Царівна Марія, та Національним коледжем мистецтв „Октав Банчіла“ організувала та провела в рамках Днів української культури комплексний захід, який включив аспекти із традицій та звичаїв українців. Ця подія була продовженням заходів, організованих в рамках акції „Яси – мультикультуралізм – акти та документи“. Подія відбулася в художній галереї м. Яси „Дан Хатману“, де були запрошені та взяли участь представники місцевих органів (мерії та повітової ради), нацменшин, університету „Александру Іоан Куза“, інших установ та організацій, з якими співпрацює Яська філія. Відкриваючи акцію, голова філії зачитав привітальний лист мера Яс пана Міхая Кіріка з нагоди цієї події: «З нагоди Дня української культури від імені мерії Яс та від мене особисто хочу подякувати вам за участь вашої громади у проєктах нашого міста та за просування ваших традицій та звичаїв на місце-

вому рівні, а також передати Вам щирі побажання щастя, досягнення успіхів у вашій діяльності та добробуту.

Запевняю вас, що мерія м. Яси відкрита до розробки спільних проєктів, що представляють інтерес для нашого міста...». Програма продовжилася ко-

роткими промовами директора муніципального музею „Царівна Марія“, пані менеджер доктора Ауріки Ікім, пана Моше Гропера, радника в канцелярії мера міста Яси з питань відносин з етнічними громадами. Літературну музичну програму презентувала модератор пані професор Кармен Захарія Даніков з Коледжу мистецтв „Октав Банчіла“ і розпочалася вона з дуже добре сприйнятої та аплодованої програми класичної музики в інтерпретації струнного квартету „Артрікс“, професор-наставник Каталін Сасу. Програма продовжилася букетом румунських народних пісень у виконанні солістів та вокальної групи „Разештські Голоси“, наставник проф. д-р Вячеслав Банзарі і закінчився танцями, класичними та традиційними для меншин, які проживають у Румунії, у виконанні учасників танцювального ансамблю „Веселка“ нашої філії та дітей класу балету, наставник проф. Родіка Фаліштяну.

Згідно з домовленістю, досягнутою між організаторами до кінця місяця, такі акції продовжуватимуться з виступами інших меншин.

Ми розуміємо, що такі дії слід продовжувати, враховуючи те, що спільними зусиллями громади приносять із собою в країну усиновлення «перлин» своєї культури та традицій, відіграючи важливу роль у формуванні сучасного суспільства у досягненні міжетнічної культурної гармонії та симбіозу.

Голова Яської філії СуР
Віктор ГРИГОРЧУК

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

РЕДАКЦІЯ: Головний редактор – **Іван КОВАЧ**

Редактори – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ** та **Роман ПЕТРАШУК**

Комп'ютерний набір – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ**

Техноредагування – **Роман ПЕТРАШУК**

Друкарня «RCR PRINT» Бухарест, Румунія; **ISSN 1223-8988** Adresa redacției:

Uniunea Ucrainenilor din România, str. Radu Popescu nr. 15,

Sector 1, București, ROMÂNIA, Tel. 0212220748, 0212220753, Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com/ Адреса сайту СУР: www.uur.ro

**Наклад фінансований
Союзом українців Румунії**

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.

